

**EGE ÜNİVERSİTESİ HEMŞİRELİK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN
ELEŞTİREL DÜŞÜNME DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

*THE INVESTIGATION OF THE LEVEL OF CRITICAL THINKING OF
STUDENTS IN EGE UNIVERSITY SCHOOL OF NURSING*

Ayten ZAYBAK   Leyla KHORSHID

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Bornova /İZMİR

Anahtar Sözcükler: eleştirel düşünme, hemşirelik öğrencileri, california eleştirel düşünme eğilimi ölçeği

Key Words: critical thinking, nursing students, california critical thinking disposition inventory

ÖZET

Bu çalışma, hemşirelik öğrenimi gören öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini ve etkileyen etmenleri belirlemek amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2003-2004 öğretim yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler (n=412) oluşturmuştur. Araştırma verileri sosyodemografik özellikleri içeren form ve "California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde yüzdelik, varyans analizi, t-testi ve Pearson's korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyi diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (p<0.05). Ayrıca sosyal etkinliklere katılan, kendine güvenen, azimli, sorgulayıcı ve yaratıcı birisi olduğunu ifade eden öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0.05).

SUMMARY

This study has been conducted to establish the level of critical thinking and the factors affecting of the students who receive nursing education. The sample of the study comprised of the students who receive education in Ege University School of Nursing and accepted to participate in the study (n=412). The data of the study was collected by using the form including sociodemographic characteristics and California Critical Thinking Disposition Inventory (CCTDI) In analysis of data, percentage, variance analysis, t-test and Pearson's correlation analysis were used.

In conclusion, it was determined that the level of critical thinking of students who receive education in fourth classes were higher than the other classes ($p < 0.05$). Also it was found that the level of critical thinking of students who joined to social activities, had confidence in self, stated that they were determined, investigative, and creative were higher than the other students ($p < 0.05$).

GİRİŞ

Eleştirel düşünme; analiz, yorumlama, değerlendirme, sonuç çıkarma, açıklama ve kendi kendini kontrol etmeyi kapsayan bilişsel bir süreçtir (Yeh 2002). Amerikan Felsefe Birliği (APA)'nin tanımına göre; eleştirel düşünme yorum, analiz, değerlendirme ve çıkarsama ile sonuçlanan anlamlı ve kişisel olarak düzenlenmiş yargıdır. Bu tanımdaki eleştirel düşünme becerileri hemşireliğe uyarlandığında klinik karar vermenin karmaşık yapısı içinde çok kullanışlı olmaktadır (Potter ve Perry 1999)

Hemşire eğitimciler ve araştırmacılara göre eleştirel düşünme bir problem analiz yöntemidir. Hastanın yaşam kalitesini ve hemşirelik bakımının kalitesini etkileyen mesleki karar verme, hemşirelerde farklı türlerde düşünme becerileri ve hemşirelik bilgilerinde belirli bir birikimi gerektirir. Mesleki karar verme süreci bilgilerin yorumlanması, problemlerin analizi, alternatiflerin tanımlanması, sonuçların çıkarılmasını ve bu sonuçların açıklanmasını içerir. Eleştirel düşünmenin amacı bireye eleştirel bir bakış açısı kazandırmaktır (Yeh 2002). Facione ve Facione'ye (1994) göre bütün başarılı mesleklerin eğitimi pratik deneyim, itina, disiplin ve eleştirel düşünme gerektirir.

Günümüzde profesyonel hemşireden eleştirel düşünceyi tüm rol ve işlemlerinde sergilemesi beklenmektedir (Taşocak 1996). Hemşireler profesyonel olarak karar verme sürecinde bilgi toplama, analiz etme ve sonuç çıkarma için meslek bilgisi ve eleştirel düşünme becerilerini kullanabilmelidirler. Hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin eleştirel düşünme gücünü geliştirmeleri hemşireliğin zihinsel-entellektüel gücünü de kullanan ve uygulamalarını kanıta dayalı olarak gerçekleştiren bir disiplin olması nedeniyle oldukça büyük bir öneme sahiptir. Öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin gelişmesi gelecekte klinik alanda verilecek olan hemşirelik bakımına yansıtacaktır.

Amaç: Bu çalışma, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini ve etkileyen etmenleri belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Metod

Evren ve Örneklem: Araştırma Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 2003-2004 öğretim yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrenciler (N:600) örneklemi ise, anket uygulamak için ulaşılabilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler (n=412) oluşturmuştur.

Veri toplama:

Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin sorulardan oluşan anket formu ve Kökdemir (2000) tarafından Türkçe'ye çevrilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan, "California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" (The California Critical Thinking Disposition Inventory) (CCTDI) kullanılarak toplanmıştır. 51 maddeden oluşan California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği 6'lı Likert tipinde olup "hiç katılmıyorum ifadesine 1", "katılmıyorum ifadesine 2" "kısmen katılmıyorum ifadesine 3", "kısmen katılıyorum ifadesine 4", "katılıyorum" ifadesine 5", "tamamen katılıyorum ifadesine 6" puan verilmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça eleştirel düşünme eğilimi de artmaktadır. "California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği"ne göre 240'ın altında puan alanlar düşük, 240-300 arasında puan alanların orta ve 300'ün üzerinde puan alanların yüksek eleştirel düşünme sahip oldukları kabul edilmektedir. Ölçeğin bu çalışmadaki güvenilirlik katsayısı $r = .80$ olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi: Verilerin analizinde sayı, yüzdeler, varyans analizi, Pearson's korelasyon analizi ve t-testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ve "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" puan ortalamaları Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 29.1'inin 1., % 28.6'sının 2., % 24.8'inin 3., %17.5'inin 4. sınıfta öğrenim görmektedir ve yaş ortalaması 21.77 ± 1.6 dir. Öğrencilerin en yüksek oranla %50.2'sinin annesinin ilkokul mezunu olduğu, %42.2'sinin babasının ilkokul mezunu olduğu, %73.5'inin ailesinin gelir düzeyinin gidere eşit olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin kitap okuma ve sosyal etkinliklere katılma durumları incelendiğinde, %42.5'inin sık sık, %43.7'sinin bazen kitap okuduğu, sosyal etkinliklere katılma oranlarının ise %42.5 olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada öğrencilere eleştirel düşünme gücünü etkilediği bildirilen insancıl olma, adil olma, sorumluluk üstlenme, yeni fikirlere

açık olma, kendine güvenme, azimli olma, araştırmacı olma, düşünmeye değer verme, sorgulayıcı olma, yaratıcılık, risk alma ve girişken olma durumları ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bunun sonucunda öğrencilerin %95.1'i kendilerini insanlı, %91.0'i adil, %86.2'si sorumluluk üstlenen, %88.6'sı yeni fikirlere açık olan, %73.3'ü kendine güvenen, %65.5'i azimli, %35.9'u araştırmacı, %60.9'u sorgulayıcı, %50.0'i yaratıcı, %40.3'ü risk alan olarak tanımlamışlardır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" puan ortalaması 200.92±19 olarak saptanmıştır. Öğrencilerin sınıflara göre elde edilen puan ortalamaları incelendiğinde puan ortalamaları; 1. sınıflarda 200.36, 2. sınıflarda 198.61, 3. sınıflarda 199.78, 4. sınıflarda 207.29 olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme puan ortalamalarının 1.2. ve 3. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu saptanırken (F=3.266, p<0.05) 1.2. ve 3.sınıfların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (p>0.05). Öğrencilerin yaşları ile eleştirel düşünme düzeyi arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Pearson's korelasyon analizi sonucunda yaş ile eleştirel düşünme gücü arasında ilişki bulunmamıştır (r = -.035, p>0.05).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Eleştirel Düşünme Gücü Puanlarının Dağılımı

Değişken	Gruplar	Sayı	%	X	sd	
Öğrenim gördüğü Sınıf	1. sınıf	120	29.1	200.36	18.74	F=3.266 p=.021
	2. sınıf	118	28.6	198.61	17.55	
	3. sınıf	102	24.8	199.78	20.22	
	4. sınıf	72	17.5	207.29	22.36	
Anne eğitimi	Okuryazar değil	76	18.4	202.61	18.95	F=.948 p=.418
	İlkokul	207	50.2	201.74	20.21	
	Ortaöğrenim	96	23.3	199.00	18.91	
	Yüksek okul	33	8.0	197.51	19.70	
Baba eğitimi	Okuryazar değil	26	6.3	205.84	18.98	F=1.740 p=.158
	İlkokul	174	42.2	202.43	20.31	
	Ortaöğrenim	117	28.6	199.72	19.72	
	Yüksek okul	92	22.5	197.94	18.56	
Ailenin gelir durumu	Gelir giderden az	76	18.4	203.03	17.88	F=.698 p=.498
	Gelir gidere eşit	303	73.5	200.65	20.26	
	Gelir giderden çok	33	3.0	198.60	17.77	
Kitap okuma sıklığı	Sık sık	175	42.5	201.48	19.22	F=.720 p=.487
	Bazen	180	43.5	201.31	18.94	
	Hiç	57	13.8	198.03	22.97	
Sosyal etkinliklere katılma durumu	Katılan	175	42.5	203.13	19.59	t=1.967 p=.050
	Katılmayan	237	57.5	199.29	19.56	
Toplam		412	100.0	200.92	19.64	

Anne ve baba eğitimine göre ölçek puan ortalamaları incelendiğinde; annesi okuryazar olmayan öğrencilerin puan ortalaması (202.61) diğer gruplara göre daha yüksek olarak bulunurken, babası okur yazar olmayan öğrencilerin de puan ortalamasının (205.84) diğer gruplara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır Yapılan varyans analizinde hem anne eğitimi (F=.948, p=.418), hem de baba eğitimine (F=1.740, p=.158) göre elde edilen puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Gelir durumlarına göre eleştirel düşünme puan ortalaması en yüksek olan grubun gelir giderden az olanların (203.03) olduğu saptanmıştır. Yapılan analizde gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir (F=.698, p=.498).

Kitap okuma durumlarına göre elde edilen puan ortalamaları sık sık kitap okuyorum diyenlerde 201.48, bazen kitap okuyorum diyenlerde 201.31, hiç kitap okumuyorum diyenlerde 198.03 olarak belirlenmiş olup yapılan analizde gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (F=.720, p=.487).

Eleştirel düşünme puan ortalamaları sosyal etkinliklere katılıyorum diyenlerde 203.13, katılmıyorum diyenlerde 199.29 olarak saptanırken yapılan analiz sonucunda iki ortalama arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır (t=1.967 p=.050) (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin kişisel özelliklerine göre eleştirel düşünme gücü puan ortalamaları

Kendini tanımlamada kullanılan ifadeler		Sayı	%	X	Analiz
Adil birisiyim	Evet	375	91.0	201.00	t =.240
	Hayır	37	9.0	200.18	p=.810
Sorumluluk üstlenirim	Evet	355	86.2	200.73	t = -.501
	Hayır	57	13.8	202.14	p=.684
Yeni fikirlere açığım	Evet	365	88.6	201.00	t = .218
	Hayır	47	11.4	200.34	p=.827
Kendime güvenirim	Evet	302	73.3	202.28	t= 2.338,
	Hayır	110	26.7	197.20	p=.020
Azimliyim	Evet	268	65.0	203.41	t = 3.551
	Hayır	144	35.0	196.30	p=.000
Araştırmacıyım	Evet	148	35.9	203.81	t = 2.245,
	Hayır	264	64.1	199.31	p=.025
Sorgulayıcıyım	Evet	251	60.9	203.98	t =4.012,
	Hayır	161	39.1	196.16	p=.000
Yaratıcıyım	Evet	206	50.0	204.08	t = 3.296,
	Hayır	206	50.0	197.77	p=.001
Risk alırım	Evet	166	40.3	201.19	t =.223,
	Hayır	246	59.7	200.75	p=.824

Öğrencilerin kişisel özelliklerine göre elde edilen puan ortalamaları arasında yapılan analizlerde kendine güvenme, azimli olma, sorgulayıcı olma ve yaratıcı olma gibi özelliklere göre elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), insancıl olma, adil olma, sorumluluk üstlenme, yeni fikirlere açık olma, kendine güvenme, düşünmeye değer verme, risk alma ve girişken olma gibi özelliklere göre elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 2)

TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” puan ortalaması 200.92 ± 19 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin sınıflara göre eleştirel düşünme puanları incelendiğinde puan ortalamaları; 1. sınıflarda 200.36 ± 18.74 , 2. sınıflarda 198.61 ± 17.55 , 3. sınıflarda 199.78 ± 20.22 , 4. sınıflarda 207.29 ± 22.36 olarak belirlenmiştir. Sevil ve ark. (2005), yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme puanını 211.03 olarak saptarken, Öztürk ve Ulu-soy’un (2005), araştırmalarında 228.99 olarak belirlenmiştir. “California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği”ne göre 240 ’ın altında puan alanların düşük eleştirel düşünme beceri düzeyine sahip oldukları düşünülmektedir. Bu çalışmadan ve diğer çalışmalardan elde edilen puan ortalamalarından yola çıkarak hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Eleştirel düşünmenin birinci boyutu hemşireliğin temelini oluşturan mesleki eğitim, ikinci boyutu ise hemşirelerin mesleki deneyimleridir. Eleştirel düşünme, deneyim arttıkça artar ve hemşireler klinik ortamda uygulama fırsatı yakaladıkça ve hasta bakımında kararlar verdikçe eleştirel düşünme seviyeleri gelişir (Potter ve Perry 1999). Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre elde edilen puan ortalamaları ile yapılan analiz sonucunda 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme puan ortalamalarının 1.2. ve 3. sınıf öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanırken ($F=3.266$, $p<0.05$). 1.2. ve 3.sınıfların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). 4. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının daha yüksek olmasının klinik deneyimlerinin diğer sınıflara göre daha fazla olmasına bağlanabilir. Mc Grath (2003), hemşirelik öğrencilerinin sınıflara göre eleştirel düşünme güçleri arasında anlamlı fark olmadığını saptamıştır. Batmaz ve ark. (2003), 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme puan ortalamalarını diğer sınıflara göre anlamlı derecede yüksek bulmuşlardır. Ip ve ark. (2000), yaptıkları çalışmada 3. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin 1. ve 2. sınıflara göre anlamlı derecede düşük

olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada son sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin alt sınıflardaki öğrencilere göre yüksek olmasının yanında, genel olarak hemşirelik öğrencilerinin puan ortalaması düşük olması eğitim müfredatının eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek şekilde düzenlenmesini gerekli kılmaktadır.

Öğrencilerin yaşı ile eleştirel düşünme ölçeği toplam puanları arasında yapılan Pearson's korelasyon analizi sonucunda yaş ile eleştirel düşünme gücü arasında ilişki bulunmamıştır ($r = -.035$, $p > 0.05$). Kaya ve Ulusoy (2005), ile Howenstein ve ark. (1996), hemşirelerle yaptıkları çalışmalarında yaş ile eleştirel düşünme gücü arasında bir ilişki saptamamışlardır. Vaughan-Wrobel ve ark. (1997), hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında yaş ile eleştirel düşünme arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki saptamışlardır. Diğer çalışma sonuçları ile benzerlik gösteren çalışma sonuçlarında yaş ile eleştirel düşünme arasında bir ilişki bulunmamasının örnekleme oluşturan öğrencilerin hemen hemen aynı yaş grubunda olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Anne ve baba eğitime göre ölçek puan ortalamaları incelendiğinde; hem anne eğitimi ($F = .948$, $p = .418$), hem de baba eğitime ($F = 1.740$, $p = .158$) göre elde edilen puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Öz ve Dil'in (2005) çalışmasında anne ve baba eğitiminin eleştirel düşünme üzerinde etkili olmadığı, Batmaz ve ark. (2003) çalışmasında anne eğitiminin eleştirel düşünme üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Çalışma sonuçları Öz ve Dil'in bulguları ile benzerlik gösterirken, Batmaz ve arkadaşlarının çalışması ile baba eğitiminin etkisinde benzerlik göstermektedir.

Gelir durumlarına göre elde edilen puan ortalamaları ile yapılan analizde gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($F = .698$, $p = .498$). Öz ve Dil'in (2005) çalışmasında sosyoekonomik durumun eleştirel düşünmeyi etkilemediği, Kaya'nın (1998) çalışmasında ise gelir durumu yüksek öğrencilerin eleştirel düşünme gücünü anlamlı derecede yüksek bulmuştur.

Eleştirel düşünmeyi öğretme yollarından birisi öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Kitap okuma eleştirel düşünme gücünü artırır ve eleştirel düşünme yeteneklerinin kazanılması için öncelikle iyi bir okuyucu olunması gerekir (Demirci 2000, Gökalp 2001). Bununla birlikte eleştirel düşünürler okuma süresince okuduklarını sorgular, destekler ve yargırlar. Bu araştırmada öğrencilerin kitap okuma durumlarına göre elde edilen puan ortalamaları ile yapılan analizde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($F = .720$, $p = .487$). Batmaz ve ark. (2003) da kitap okumanın eleştirel düşünme

düzeyini etkilemediğini bulmuşlardır. Çalışma sonuçları göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin okudukları kitabı sorgulamadıkları ya da eleştirmedikleri düşünülebilir.

Öğrencilerin eleştirel düşüncelerini geliştirmek için öğrencilerin sanatsal etkinliklere yönlendirilmesi gerekir (Demirci 2000). Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılma durumuna göre yapılan analiz sonucunda sosyal etkinliklere katılan öğrencilerin eleştirel düşünme puan ortalamaları diğer öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur ($t=1.967$ $p=.050$). Kaya (1998), çalışmasında sosyo-kültürel etkinliklere katılan öğrencilerin eleştirel düşünme gücünün diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Kaya'nın çalışma sonuçları ile de benzerlik gösteren çalışma sonuçlarına göre sosyal etkinliklere katılmanın eleştirel düşünmeyi olumlu yönde etkileyen bir etken olduğu söylenebilir.

Literatüre göre; bireyin başarılı bir eleştirel düşünür olabilmesi için bazı değerleri taşıması gerekir ve ideal bir eleştirel düşünür meraklı, bilgili, açık fikirli, güvenli, esnek, adil, dürüst, araştırmacıdır ve sorumluluk alır (Boychuk Dushcher 1999, Facoine ve Facoine 1996, Kaya 1998, Potter ve Perry 1999). Eleştirel düşünme gücünü etkilediği bildirilen bazı kişisel özelliklere göre elde edilen eleştirel düşünme puan ortalamaları karşılaştırıldığında; kendine güvenme, azimli olma, sorgulayıcı olma, yaratıcı olma ve araştırmacı olma gibi özelliklere sahip olan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanırken ($p<0.05$), adil olma, sorumluluk üstlenme, yeni fikirlere açık olma, düşünmeye değer verme ve risk alma gibi özelliklere göre elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Araştırma sonuçları kendine güvenme, azimli, sorgulayıcı, yaratıcı ve araştırmacı gibi kişisel özelliklerde literatür bilgileri ile benzerlik gösterirken adil olma, sorumluluk üstlenme, yeni fikirlere açık olma, düşünmeye değer verme ve risk alma gibi özelliklerde benzer bulunmamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Araştırma kapsamına alınana öğrencilerin “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” puan ortalaması 200.92 ± 19 (düşük) olarak belirlenmiş,
- 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme puan ortalamalarının 1.2. ve 3. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuş ($p<0.05$),
- Sosyal etkinliklere katılan öğrencilerin eleştirel düşünme puan ortalamaları diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu,

- Kendine güvenme, azimli olma, sorgulayıcı olma ya da yaratıcı olma gibi özelliklere göre elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Bu sonuçlar doğrultusunda:

- Hemşirelik müfredat programlarının gözden geçirilerek eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek şekilde düzenlenmesi,
- Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılması yönünde desteklenmesi,
- Öğrencilerin sorgulayan ve eleştiren okuyucular olması yönünde teşvik edilmeleri,
- Eleştirel düşünme ve eleştirel düşünmeyi etkileyen etmenler ile ilgili araştırmaların artırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Batmaz B, Denizli Ö, Korkusuzcan CD ve ark. (2003). Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi, II. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, İzmir
2. Boychuk Dushcher JE (1999). Catching the wave: Understanding the concept of critical thinking, Journal of Advanced Nursing, 29:3, 577-583.
3. Demirci C (2000). Eleştirel düşünme, Eğitim ve Bilim, Türk Eğitim Derneği, 115: 25.
4. Dil S, Öz F (2005). Hemşirelik Yüksekokulu ve Beslenme ve Diyetetik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini etkileyen faktörler, Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Sağlık Eğitim Araştırma Dergisi, 1: 1. 12-25.
5. Facione N, Facione PA (1996). Externalizing the critical thinking in knowledge development and clinical Judgment, Nursing Outlook, 44, 129-136.
6. Gökalp GG (2001). Okuma eğitimi ve etkin okur kimliği, http://vision1.eee.metu.edu.tr/~metafor/yazi/11120h_okuma_egitimi.htm (erişim tarihi; Haziran 2005).
7. Howenstein MA, Bilodeau K, Brogna MJ, Good G (1996). Factors associated with critical thinking among nurses, J Contin Educ Nurs. 27: 3, 100-1003.
8. Ip WY, Lee DTF, Lee IFK, Chau JPG, Wootton YSY, Chang AM et al. (2000). Disposition towards critical thinking: A study of chinese undergraduate nursing students, Journal of Advanced Nursing, 32: 1, 84-91.
9. Kaya E, Ulusoy H (2005). Hemşirelerin problem çözme becerilerinin ve etkileyen etmenlerin belirlenmesi, 3. Uluslararası- 10. Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı, İzmir, 25.
10. Kaya H (1998). Üniversite öğrencilerinin akıl yürütme gücü, Uluslararası Katılımlı VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kongre Kitabı, Damla Matbaacılık Ltd Şti. Ankara; 298-302.

11. Kökdemir D (2000). Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi.
12. Mc Grath JP (2003). The Relationship of critical thinking skills and critical thinking disposition of baccalaureate nursing students, *Journal of Advanced Nursing*, 43: 6 ,569-577.
13. Öztürk N, Ulusoy H (2005). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünmeyi etkileyen faktörler, 3. Uluslararası-10. Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı, İzmir, 25.
14. Potter PA, Perry AG (1999). A Critical thinking approach, *Basic Nursing*. Mosby Year Book, Missouri, 65-79.
15. Sevil Ü, Ertem G, Bulut S (2005). Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi, 3. Uluslararası-10. Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı, İzmir, 116.
16. Taşocak G (1996). Hemşirelikte eleştirel düşünme, *Ulusal Cerrahi Kongre Kitabı*, Antalya, 131.
17. Vaughan-Wrobel BC, O'Sullivan P, Smith L (1997). Evaluation critical thinking skills of baccalaureate nursing students, *Journal of Nursing Education*, 36: 10, 485-88.
18. Yeh ML (2002). Assing the reability and validity of the chinese versiyon of the california critical thinking disposition inventory, *International Journal of Nursing Studies*, 39, 123-132.